

Δήμοι & Διαφάνεια

ο Πειραιάς ως μοντέλο

1 - 2 Ιουνίου 2000

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ (ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ, ΑΚΤΗ ΜΙΑΟΥΛΗ 10)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΠΕΜΠΤΗ, 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 2000

- 9:30 Πέρας προσέλευσης
- 10:00 Έναρξη εργασιών συνεδρίου
- 10:05 Συμμετοχές - Εισηγήσεις
κ. Κωσταντίνος Καϊσερλής,
Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης
και Αποκέντρωσης
κ. Χρήστος Αγραπίδης, Δήμαρχος Πειραιά
κ. Βύρων Πολύδωρας,
Βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας
κα Βιργινία Τσουδερού, Πρόεδρος Διεθνούς
Διαφάνειας Ελλάδος
κ. Πάρις Κουκουλόπουλος, Πρόεδρος ΚΕΔΚΕ
κ. Παναγιώτης Τζανίκος, Δήμαρχος Αμαρουσίου
κ. Γιώργος Μαστοράκος, Πρόεδρος ΤΕΔΚΝΑ
- 12:00-12:30 Διάλειμμα
- 12:30-14:00 κα Μαρία Δαμανάκη, Βουλευτής Συνασπισμού
της Αριστεράς και της Προόδου
κ. Σωκράτης Κοσμίδης, Γενικός Γραμματέας
Υπουργικού Συμβουλίου
κ. Michael Wiehen, Εκπρόσωπος
Διεθνούς Διαφάνειας,
κα Αλίκη Κουτσουμάρη, "Συνηγός του Πολίτη"

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 2 ΙΟΥΝΙΟΥ 2000

- 9:30 Πέρας προσέλευσης
- 10:00 Έναρξη δεύτερης ημέρας εργασιών συνεδρίου
- 10:05 Συμμετοχές - Εισηγήσεις
"Η Διαφάνεια ως απαίτηση της Δημοκρατίας",
κα Καλλιόπη Σπανού, Επίκουρος καθηγήτρια του
Πανεπιστημίου Αθηνών
"Κώδικες Δεοντολογίας αιρετών εκπροσώπων
και προσωπικού του Δήμου",
κ. Άγγελος Συρίγος, Διεθνής Διαφάνεια Ελλάδος
"Διαφάνεια και Τοπική Αυτοδιοίκηση",
κ. Ζαφείρης Χατζηδημητρίου,
Διεθνής Διαφάνεια Ελλάδος
κ. Michael Wiehen, Εκπρόσωπος
Διεθνούς Διαφάνειας
- 11:30 Συζήτηση - Συμπεράσματα
- 13:00 Κλείσιμο εργασιών

Σωκράτης Κοσμίδης
Γενικός Γραμματέας Υπουργικού Συμβουλίου

ΕΙΣΗΓΗΣΗ
με θέμα

« ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ – διαχρονική επιδίωξη »

στο 1^ο Διεθνές Συνέδριο του Δήμου Πειραιά
για τη Διαφάνεια στους θεσμούς.

Οργανισμός Λιμένος Πειραιά (ΟΛΠ)

Πειραιάς, 1 Ιουνίου 2000

Πριν την καθιέρωση των αντικειμενικών αξιών για τον προσδιορισμό του φόρου μεταβίβασης ακινήτων, ενθυμούμαι εφοριακό υπάλληλο, ο οποίος, άμα τη εμφανίσει γνωστών και μη εξαιρετέων, ρωτούσε «να ανοίξω το δεξί ή το αριστερό συρτάρι». Έννοούσε «να αναζητήσω συγκριτικά στοιχεία στο δεξί συρτάρι που είναι τα χαμηλά ή στο αριστερό που είναι τα υψηλά», ανάλογα με αν και πόσα πληρώνει ο πελάτης. Συνέταιρος και ο προϊστάμενός του. Ο ίδιος υπάλληλος ήταν πολέμιος του συστήματος των αντικειμενικών αξιών, διότι έτσι το Κράτος δήθεν θα έχανε έσοδα με τις χαμηλότερες αξίες ! Το παράδειγμα δεν αφορά μόνο στη διαφθορά υπαλλήλου και Διευθυντού που αργότερα εισέπραξαν κανονικά το εφάπαξ και τη σύνταξή τους. Αφορά και στη διαφάνεια. Οι πολίτες δεν είχαν πρόσβαση στα συγκριτικά στοιχεία για να τα επικαλεσθούν, ο εφοριακός επέλεγε κατά το δοκούν και κατά το μπαχτσίσι.

Το '96, στην πρώτη εφαρμογή του συστήματος πρόσληψης πυροσβεστών με μόρια, ανώτατος αξιωματικός – μέλος της Επιτροπής πλαστογράφησε βαθμούς σε απολυτήρια ή πιστοποιητικά ξένων γλωσσών προκειμένου να υπερμοριοδοτήσει κάποιους δικούς του. Δυστυχώς, γι αυτόν αποκαλύφθηκε η πλαστογραφία.

Διευθυντής νοσοκομείου, σε πρόσληψη βοηθητικού προσωπικού (κλητήρες, μάγειροι, τραπεζοκόμοι) με διαδικασία μορίων, συνέταξε πίνακα 29 επιτυχόντων, μεταξύ των οποίων και το παιδί του.

Το ΑΣΕΠ εξετάζοντας τον πίνακα ανεκάλυψε ότι από τους 29 μόνο ο ένας καλώς περιελήφθη στους επιτυχόντες, οι υπόλοιποι 28 έκλεψαν τη σειρά άλλων.

Σε διαγωνισμό προμήθειας εντύπων, ο φορέας που διενήργησε το διαγωνισμό έταξε στη διακήρυξη προθεσμία παράδοσης τόσο μικρή, που μόνο αν κάποιος είχε προεκτυπώσει τα έντυπα μπορούσε να είναι συνεπής. Φωτογραφική διακήρυξη.

Και μία περίπτωση θράσους. Νοσοκομείο που επιθυμούσε την προμήθεια ιατρικού υλικού απέστειλε στο Υπουργείο Εμπορίου που διενεργούσε το διαγωνισμό αυτό, αντί σχεδίου τεχνικών προδιαγραφών, prospectus μιας εταιρίας !

Κυρίες και κύριοι,

Ο καθένας από σας, θα έχει βιώσει ή πληροφορηθεί αρκετές παρεμφερείς περιπτώσεις. Τα παραδείγματα αυτά δεν είναι επιδημικά. Τα φαινόμενα αδιαφάνειας, διαφθοράς και διαπλοκής ενδημούν διαχρονικά και διατοπικά. Είναι προϊόντα της ιδιοτέλειας και απληστίας πολλών ανθρώπων. Οι διαστάσεις της διαφθοράς και της διαπλοκής ποικίλλουν, όπως άλλωστε ποικίλλει και η βαρύτητα των ποινικών παραβάσεων. Διαφθορά συνιστά η συγκάλυψη φοροδιαφυγής δισεκατομμυρίων εκ μέρους των ελεγκτικών οργάνων, αλλά και τα στραβά μάτια ενός τροχονόμου σε μία τροχαία παράβαση.

Όμως, το φαινόμενο έχει και άλλη διάσταση, η οποία παραβλέπεται. Η κοινωνία μας δεν έχει κοινή και ενιαία αντίληψη για την έννοια και τον ορισμό της διαφθοράς και της διαπλοκής συμφερόντων. Συνεπώς, δεν είναι κοινή και η απαξία της πράξης. Ο καθείς επιφυλάσσει για τον εαυτό του το περιεχόμενο και την οριοθέτηση των εννοιών, ανάλογα με τα βιώματά του, τις εμπειρίες του και τα πιστεύω του. Ο

πολιτικός που πριν πολλά χρόνια διόρισε τα παιδιά του κομματάρχη του στο δημόσιο, χωρίς καμία διαδικασία, δεν θεωρεί εαυτόν υπαίτιο αδιαφάνειας, διαφθοράς και διαπλοκής, κατά μείζονα λόγο ο ωφεληθείς ψηφοφόρος. Η πράξη θεωρείται από τους συνεργασθέντες ως «ικανοποίηση του δικαιώματος στην εργασία» - και όχι σχολικό παράδειγμα του ρουσφετιού. Παράλληλα, ο συμψηφισμός απενοχοποιεί τις πράξεις. Το ρουσφέτι του ενός συμψηφίζεται με αυτό του άλλου. Είναι τραγικό ο συμψηφισμός αυτός να αναδεικνύεται, ως επίκληση αντίκρουσης, και μεταξύ κυβερνήσεων.

Εύλογα, λοιπόν, τίθεται και ένα προβοκατόρικο ερώτημα: Είναι ειλικρινής η επιθυμία όλων των μελών της οργανωμένης σε Κράτος κοινωνίας μας να περιορισθούν έως εξαφανισθούν τα φαινόμενα διαφθοράς και διαπλοκής; Αν ναι, ας πράξει ο καθείς το καθήκον του πρώτος, χωρίς να κλείνει το μάτι, χωρίς να αναμένει την προηγούμενη κίνηση του δυτλανού.

Απέναντι στα φαινόμενα αυτά η οργανωμένη σε κράτος κοινωνία έχει χρέος να θωρακίσει τον εαυτό της και τα μέλη της με θεσμούς, όργανα, κανόνες δικαίου.

Σωρεία διατάξεων του ποινικού κώδικα τιμωρούν αυστηρά διάφορα αδικήματα διαφθοράς, όπως η απάτη, η δωροδοκία, η πλαστογραφία, η ψευδής βεβαίωση, η απιστία, η εκβίαση, η παράβαση καθήκοντος, το ξέπλυμα χρήματος, η παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου και άλλα συναφή αδικήματα. Επίσης, ολόκληρο κεφάλαιο στον δημοσιούπαλληλικό κώδικα προβλέπει κυρώσεις πειθαρχικών παραπτωμάτων διαφθοράς.

Το οπλοστάσιο της διαφάνειας στο δημόσιο βίο εμπλουτίστηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια, με πρωτοβουλία του ίδιου του Πρωθυπουργού, του Κώστα Σημίτη.

Ενδεικτικά αναφέρω :

α' Στους τομείς κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων :

1. Την επαναφορά της κεντρικής εκτέλεσης των κρατικών προμηθειών από την εξειδικευμένη Γενική Διεύθυνση Κρατικών Προμηθειών του Υπουργείου Ανάπτυξης (ν. 2286/95), με ετήσιο πρόγραμμα της τάξης των 600 – 700 δις. Με τον ίδιο νόμο θεσπίστηκε το μητρώο προμηθευτών, ο έλεγχος των αποθεμάτων, η έρευνα της αγοράς για το εύλογο του τιμήματος, η αξιοποίηση εξωτερικών εμπειρογνομόνων για τον έλεγχο των τεχνικών προδιαγραφών και των παραλαβών, η διενέργεια διαγωνισμών προμηθειών υψηλής τεχνολογίας ή ιδιαίτερας σημαντικής οικονομικής αξίας από διακομματικές επιτροπές. Ήδη, τα τελευταία χρόνια, προμήθειες 300 δις διενεργήθηκαν από διακομματικές επιτροπές. Στην κεντρική επιτροπή προμηθειών προεδρεύει τ. Αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου.

2. Την ανάδειξη αναδόχων στα δημόσια έργα με μαθηματικό τύπο, δηλ. με απολύτως διαφανή και αντικειμενικό τρόπο (ν. 2576/98), το δραστικό περιορισμό των απρόβλεπτων δαπανών, τη διενέργεια ποιοτικού ελέγχου από ειδικό σύμβουλο (ν. 2372/96), τις πρόσθετες εγγυήσεις και κυρώσεις σε περίπτωση αθέτησης υποχρεώσεων (ν.2229/94), την υποχρέωση δήλωσης «πόθεν έσχες» των φυσικών προσώπων που ασχολούνται με δημόσια έργα. Ως το φθινόπωρο θα ψηφισθεί

νομοσχέδιο που διασφαλίζει τη διαφάνεια στις αναθέσεις μελετών και θα έχει ολοκληρωθεί διοικητική κωδικοποίηση της νομοθεσίας για τα δημόσια έργα.

3. Την πλήρη, και προσωρινή, δικαστική προστασία (ν. 2522/97) σε όλα τα στάδια διεξαγωγής διαγωνισμών, από την προκήρυξη ως τη σύμβαση. Κάθε συμμετέχων σε διαγωνισμό κρατικής προμήθειας ή δημόσιου έργου μπορεί να ζητήσει προσωρινά μέτρα διακοπής της διαδικασίας σε οποιοδήποτε στάδιο, αν πιθανολογείται ευδοκίμηση της κύριας προσφυγής του.

4. Τον προ πάσης υπογραφής σύμβασης υποχρεωτικό έλεγχο νομιμότητας κάθε προμήθειας αγαθών ή υπηρεσιών προϋπολογισμού άνω των 500 εκ. και δημοσίων έργων άνω του 1 δις από το Ελεγκτικό Συνέδριο, και το δυνητικό σε κάθε άλλη σύμβαση (ν. 2702/99 και 2741/99).

5. Την υποχρεωτική δημοσίευση κάθε διακήρυξης έργου ή προμήθειας σε ειδικό τεύχος της Εφημερίδας της Κυβέρνησης (ν.2741/99).

β' Στον τομέα των Μ.Μ.Ε νομοθετήθηκε πλαίσιο που επιβάλλει την ονομαστικοποίηση των μετοχών όσων εταιριών ενεργοποιούνται στη ραδιοτηλεοπτική αγορά, απαγορεύει συγκεντρώσεις στο χώρο της ιδιωτικής τηλεόρασης, καθιερώνει το «πόθεν έσχες» των ιδιοκτητών και το ασυμβίβαστο συμμετοχής σε επιχειρήσεις δημοσίων έργων ή προμηθειών, προβλέπει εγγυήσεις δημοσιότητας και ιδιαίτερους κανόνες για τη διαφάνεια στις σχέσεις ΜΜΕ – διαφημιστών και διαφημιζομένων. Παράλληλα νομοθετήθηκαν αυστηροί κανόνες για την αδειοδότηση, σχετικά με την ψηφιακή τηλεόραση.

γ' Στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, ο ν. 2190/94, όπως διευρύνθηκε με νόμο του 1997, αποτελεί κορυφαία τομή στην εξυγίανση του πολιτικού συστήματος, διασφαλίζοντας την αξιοκρατία, τις ίσες ευκαιρίες και τη διαφάνεια στις προσλήψεις των δημοσίων υπαλλήλων, μέσα από αντικειμενικές πλέον διαδικασίες και τη λειτουργία του ΑΣΕΠ ως ανεξάρτητης διοικητικής αρχής. Οι αστυνομικοί εισάγονται στις Σχολές με πανελλήνιες εξετάσεις από το 1995. Οι πυροσβέστες, οι φύλακες συνόρων και φυλακών, οι λιμενοφύλακες, το βοηθητικό προσωπικό υπηρεσιών, ακόμη και το εποχικό προσωπικό προσλαμβάνεται με μόρια. Η εισαγωγή του διπλογραφικού συστήματος στους ΟΤΑ και τα νομικά πρόσωπα, διασφαλίζει τόσο την αποτελεσματικότερη λειτουργία τους, όσο και τη διαφάνεια στην χρήση των δημοσίων πόρων.

Σε όλα αυτά προσθέτω νέους θεσμούς προστασίας του πολίτη, του ανθρώπου, του επενδυτή, όπως είναι ο Συνήγορος του Πολίτη, το Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών της Δημόσιας Διοίκησης, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η Επιτροπή προστασίας από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Αστυνομίας

Τα τελευταία χρόνια αξιοποιείται κατά τον καλύτερο τρόπο και ο κοινοβουλευτικός έλεγχος. Πέραν των επίκαιρων ερωτήσεων, των επερωτήσεων, των συζητήσεων προ ημερησίας διατάξεως, των προτάσεων σύστασης εξεταστικών επιτροπών, οι διαρκείς επιτροπές της Βουλής, αλλά περισσότερο η επιτροπή θεσμών και διαφάνειας της Βουλής, ασχολήθηκαν με το θεσμικό πλαίσιο προμηθειών και δημοσίων έργων, με τη διαφάνεια στα ΜΜΕ, στη διοίκηση, κ.λ.π.

Κυρίες και κύριοι,

Από όσα προανέφερα προκύπτει αβίαστα ότι τα τελευταία χρόνια διαμορφώθηκε ένα θεσμικό πλαίσιο για τη διαφάνεια που κατ'επανάληψη έχω χαρακτηρίσει επαρκές.

Δεν είναι τέλειο. Όποιος έχει προτάσεις βελτίωσής του ας τις καταθέσει.

Με βάση το πλαίσιο αυτό διενεργήθηκαν και διενεργούνται χιλιάδες προσλήψεις πάσης φύσεως προσωπικού, εκτελούνται χιλιάδες έργα και προμήθειες ποικίλων μεγεθών.

Το τοπίο ασφαλώς δεν είναι ειδυλλιακό. Δεν αμφισβητώ ότι οι διαστάσεις της διαφθοράς και διαπλοκής συμφερόντων είναι ανησυχητικές. Το γεγονός αυτό δεν αφορά μόνο στον υγιή ανταγωνισμό και στην ίση μεταχείριση, αλλά είναι απειλή και για τη Δημοκρατία.

Όμως, είμαι φανατικά αντίθετος στην ισοπεδωτική άποψη ότι σε κάθε περίπτωση κυριαρχεί η διαφθορά.

Πόσες περιπτώσεις καταγγέλλθηκαν, κρίθηκαν παράνομες και ακυρώθηκαν, για να νομιμοποιείται κανείς να ομιλεί για αδιαφάνεια και διαφθορά; Και πόσες καταγγελίες που έφθασαν και στα γραφεία Εισαγγελέων αποδείχθηκαν βάσιμες; Πρωτοσέλιδα οι διαβιβάσεις καταγγελιών στις Εισαγγελίες, μονοστηλάκια οι πράξεις των Εισαγγελέων που θέτουν τις ίδιες καταγγελίες στο αρχείο, ως προδήλως αβάσιμες και αναληθείς.

Ως απόηχος και καταστάλαγμα όλων αυτών των πυροτεχνημάτων, μένει το δηλητήριο που διαχέεται ανάμεσά μας, η καχυποψία απέναντι σε θεσμούς και όργανα, η επιπόλαιη διαίρεση σε ενόχους, ύποπτους, αθώους.

Κανόνες εθνικού και υπερεθνικού δικαίου, θεσμοί και όργανα, θεωρητικά συγκροτούν μία επαρκή αμυντική θωράκιση ενάντια στην αδιαφάνεια και τη διαφθορά. Ήδη έχουν θεσπισθεί μηχανισμοί για την καταστολή του ξεπλύματος χρήματος και στην Ευρωπαϊκή Ένωση προωθείται κοινοτικό δίκαιο για την καταστολή της απάτης, της δωροδοκίας και άλλων φαινομένων διαφθοράς.

Υπάρχουν θεσμοί που μπορούν να αποτρέπουν την αδιαφάνεια και τη διαφθορά.

Όμως, σε πολλές περιπτώσεις, η διαφθορά μένει ατιμώρητη, γιατί λειτουργεί η συνενοχή που οδηγεί στη συγκάλυψη.

Η δωροδοκία είναι συναλλαγή, όπου και τα δύο μέρη εξυπηρετούνται και έχουν κοινό συμφέρον τη συγκάλυψη της παρανομίας, της διαφθοράς.

Κυρίες και κύριοι,

Όσο το έλλειμμα ισχυρής αντίστασης κυριαρχεί στις ανθρώπινες αδυναμίες,

όσο κλειδί στον περιορισμό ή στην εξαφάνιση των φαινομένων διαφθοράς και διαπλοκής είναι ο άνθρωπος, ως αρμόδιος χειριστής υποθέσεων, ως συναλλασσόμενος, ως μεσολαβών, ως πολίτης,

όσο η πολυμήχανη και παγκόσμια οργανωμένη εγκληματικότητα τρέχει ταχύτερα από τους μηχανισμούς καταστολής,

όσο η κοινωνία μας δεν έχει ενιαία αντίληψη για την έννοια και την οριοθέτηση της διαφθοράς και συνεπώς κοινή απαξία της πράξης αυτής,

όσο είναι υποκριτική και ανειλικρινής η δηλούμενη επιθυμία πολλών μελών της κοινωνίας μας για τον περιορισμό των φαινομένων αυτών,

όσο η διαφθορά θα είναι ενδημικό φαινόμενο παραβατικότητας,

όσο είναι ανεξάντλητη η εφευρετικότητα και επινοητικότητα των διαπλεκόμενων συμφερόντων,

όσο η ιδιοτέλεια, η απληστία, το εύκολο κέρδος συνιστούν εξυπνάδα,

η διαφάνεια θα αποτελεί μια διαχρονική και σταθερή επιδίωξη.

Φαινόμενα διαφθοράς, αν και όπου παρατηρούνται, ανήκουν στην αρμοδιότητα διαφόρων αρχών και εξουσιών. Τα θέματα αυτά δεν επιτρέπεται να αποτελούν αιχμή δόρατος πολιτικής αντιπαράθεσης, με αοριστολογίες και απλουστευτικές γενικεύσεις. Δεν υπάρχουν παρατάξεις που συγκαλύπτουν τη διαφθορά. Υπάρχουν άνθρωποι, ανάμεσα σε όλους μας, που την ευνοούν, έχοντας ιδιοτελείς σκοπούς.

Η Διεθνής Διαφάνεια - Ελλάς είναι φορέας μιας πολύ σημαντικής προσπάθειας. Όμως, στενοχωρούμαι να διαβάζω σε φυλλάδιο του Φεβρουαρίου '99, ότι «η διαδικασία προσλήψεων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, παρά το νόμο Πεπονή, συνεχίζει να είναι επιεικώς απαράδεκτη». Αφορισμός τουλάχιστον ανακριβής και μηδενιστικός. Ή ότι «με νομοσχέδιο του Υπουργείου Γεωργίας που προσωρινώς αποσύρθηκε σε κάποιο συρτάρι, για να επανεμφανισθεί όταν οι αντιστάσεις θα έχουν αμβλυνθεί, επιχειρείται να νομιμοποιηθούν οι καταπατήσεις και οι καταπατητές αφού καταβάλλουν ποσοστό (!) της αξίας της γης που καταπάτησαν». Το νομοσχέδιο αυτό επιστράφηκε από εμένα για να διαμορφωθεί έτσι ώστε να μην επιβραβεύεται κανείς και όχι για να αμβλυνθούν αντιστάσεις. Όπως επίσης ότι σε νομοσχέδιο του '96 παρεισέφρυνε διάταξη που προβλέπει για όλες τις κρατικές προμήθειες ότι «οι προγραμματικές συμφωνίες και συμβάσεις υπόκεινται στην τελική έγκριση του εποπτεύοντος Υπουργού». Πρόκειται για διάταξη που επιδοκιμάστηκε από το ΣΕΒ, τη ΓΕΣΕΒΕ και τη ΓΣΕΕ, γιατί εξασφάλισε βοήθεια στην εγχώρια παραγωγή ως το τέλος του '97 που είχαμε παράταση από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τους τομείς ύδατος, ενέργειας, μεταφορών και τηλεπικοινωνιών. Καλόν είναι να διαβάζονται σωστά οι διατάξεις, αλλά και οι αιτιολογικές εκθέσεις.